

Fodboldens kulturstrømme

Af Gunvor Vestergaard, kulturformidler og fodboldfan

Søndag d.2. december 2018 var en historisk dag for dansk superligafodbold. For første gang stillede et hold op uden en eneste dansker i startopstillingen. Det skabte megen debat både på dagen og efterfølgende. Fra den daværende tyske træner i Brøndby IF, Alexander Zorniger, var melding klar; han satte ikke hold efter nationalitet, men efter hvem han mente kunne vinde fodboldkampen.

Kultur i bevægelse

I en globaliseret verden er der masse af bevægelse; varer, penge, arbejdskraft. Også kultur bevæger sig og forskellige kulturer mødes på andre måder end tidligere. Det sker når vi rejser på ferie til eksotiske steder på den anden side af jordkloden. Det sker når vi ser serier på Netflix. Det sker når vi surfer på nettet.

Et af de steder, hvor kulturstrømmen er meget udpræget, er i den professionelle fodboldverden. Fodbold har altid været en global sport, men ikke nødvendigvis en globaliseret sport. Det er den i dag. Ikke mange fodboldligaer i Europa, om nogen, kan sige kun at bestå af spillere fra hjemlandet. Tidligere var der særlige nationale kendetegn, man talte om en engelsk, tysk og italiensk spillestil. Italienerne var småkedelige, fordi de især var stærke i det defensive, englænderne var kendte for "kick and rush", og hollænderne opfandt totalfodbolden.

De forskelle er stille og roligt ved at blive udvasket i takt med, at klubholdene har fået mangfoldige spillertrupper og ikke mindst trænere fra andre lande. Når en spansk træner kommer til England, tager han sin spilforståelse med og på den måde bliver kulturerne blandet.

Fodbold som profession

Fodbold er blevet en del af underholdningsindustrien. Klubberne er millionforretninger, der hele tiden er på jagt efter resultater, der giver penge i kassen. Til det har man brug for de bedste spillere til den rigtige pris og de findes i hele verden.

For fodboldspillere har det også givet nye muligheder. De bevæger sig rundt efter udfordringer, oplevelser og ikke mindst penge. At være fodboldspiller er blevet en jobfunktion og den rigtige kombination af penge og udfordringer ligger i de store europæiske ligaer. Ser man alene på pengene er Kina og Saudi Arabien de rigtige steder at tage hen. For flere topspillere er især Asien blevet et attraktivt sted at slutte karrieren. Et eksempel er den spanske stjerne Andrés Iniesta, der i 2018 stoppede i Barcelona efter 22 år og tog turen til Japan.

En rygsæk fuld af kultur

Over 250 danske fodboldspillere befinder sig på nuværende tidspunkt (september 2022) i udlandet. Af dem er cirka en femtedel kvinder. De fleste spiller i Europa, men også i USA, Japan og Kina kan man se danskere folde sig ud på en fodboldbane. ¹

Når spillere tager afsted for at spille på et hold i et andet land, har de ud over fodboldstøvler også den kultur de er vokset op i med i deres bagage. Der er både fodboldkulturen, familiekulturen og den nationale kultur.

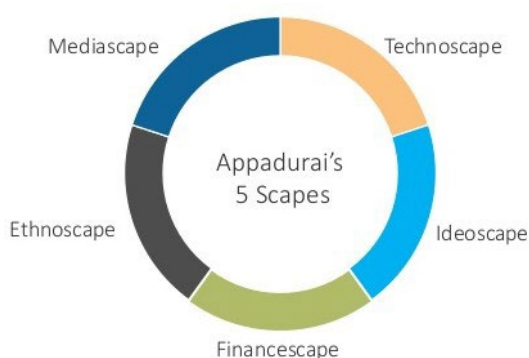
Det betyder, at der på ethvert professionelt fodboldhold vil forekomme en række kulturmøder. Hvordan klubberne og den enkelte spiller takler disse kan variere meget. Der kan opstå nationale eller regionale grupperinger (segregation). F.eks. ser man ofte skandinaviske spillere finde sammen i et fællesskab. Nogle spillere vælger helt at tilpasser sig, også udenfor fodboldbanen (assimilation). Og så er der de eksempler, hvor forskellighederne udnyttes og udefra kommende kulturelle elementer på forskellig vis får plads på holdet (integration). Det kan være nogle spillemæssige elementer, en særlig sejrsdans eller nogle bestemte retter på frokostmenuen.

Carlos Zeca om at komme fra Panathinaikos i Grækenland til FC København

”Jeg spillede en helt anden type fodbold i Panathinaikos og en anden type liga. Det var svært for mig i starten at tilpasse mig til holdet og klubben, fordi fodbolden her (i Danmark) er meget anderledes, og det er mere fysisk præget, end jeg var vant til.”

En bevægelig fankultur

Den professionelle fodboldverden er et konkret eksempel på de kulturstrømme den indisk-amerikanske antropolog Arjun Appadurai taler om i sin kulturteori. Appadurai ser bevægelighed som det helt afgørende i en senmoderne verden. Mennesker, medier, teknologier, penge og idéer bevæger sig på kryds og tværs af grænser. Kultur befinder sig ikke på et bestemt steder, men viser sig som kulturelle strømninger.

Noget af det der for Appadurai er interessant at se på, er hvordan kulturstrømmene påvirker folks hverdag. Fodbold har altid spillet ind på folks hverdag. Men fra tidligere at have en stærk lokalforankring, kan påvirkningen i dag komme mange steder fra.

Kulturstrømmene ses ikke kun i fodboldklubberne, men også i fankulturen, der både har forandret sig og fået en meget mere central placering. Det er ikke givet, at man altid holder med et hold fra sit eget land. Store klubber som Barcelona og Manchester United har fankubber over hele verden. Også i Danmark. Når FC København møder Barcelona eller Juventus i Champions League, vil der være en del danskere, der har placeret deres

¹ <https://politiken.dk/sport/fodbold/art5629882/Se-de-270-danskere-der-spiller-i-27-lande>

fodboldhjerne hos modstanderholdet. Ligesom man kan finde danske fodboldfans, der intet ved om Superligaen, men er eksperter i den engelske Premier League.

De store klubber tjener enorme summer ved salg af merchandise over hele verden. Juventus måtte op med den store pung for i 2018 at få Cristiano Ronaldo med på holdet (alene 100 mill. euro til Real Madrid), men det beløb

hentede klubben hjem igen alene på salg af spillertrøjer med Ronaldos navn og nummer. Allerede efter den første måned var der solgt trøjer for mere end 400 mill. kr.

Fanklubberne lader sig også inspirere af hinanden i forhold til at skabe stemning på stadion. Det gælder f.eks. sange, hvor de samme melodier høres rundt om i Europa og tifoer, hvor man både konkurrer og tager hinandens idéer til sig. Tifoerne kan også bruges til at sende budskaber til de internationale fodboldpolitikere. Det har FC Københavns fan gjort ved flere lejligheder

Bagsiden af medaljen

Fodboldens kulturstrømme giver mange muligheder både for klubberne, spillerne og fans. Men der er også flere bagsider af medaljen. Nemlig når kulturmødet ikke lykkes og i stedet ender som kulturelle misforståelser og i nogle tilfælde kultursammenstød. For nogle bliver kulturforskellene af så stor betydning, at det får en negativ effekt på præstationen. Det kan være den dyrt indkøbte stjerne, der ikke leverer varen på banen. Eller træneren, der er en stor succes et sted og slet ikke lykkes et andet.

Der kan være mange grunde til at en spiller eller en træner ikke kommer til at fungere i en bestemt klub. Fokus vil typisk være på det fodboldmæssige, at spilleren eller træneren ikke passer ind i klubben alligevel.

Det kan handle om fodboldfilosofi, om klubkultur, om spillestil. De sider er ofte lette at italesætte og derfra er der ikke langt til en forståelse for, at vejene må skilles. Ikke nødvendigvis i enighed, men som en nødvendighed. Af hensyn til holdet og resultaterne. For at få karrieren på sporet igen. For at få glæden tilbage. Eller noget helt fjerde.

Også her kan det være relevant at se på Appadurais forskellige kulturstrømme eller scapes, som han kalder dem, - mennesker, penge, idéer, medier og teknologier. Når forskellige områder er i spil på samme tid, er det vigtigt, at der ikke opstår for dybe kløfter. Det er her risikoen for kultursammenstød opstår.

Tipsbladet om årsagen til at så mange danske fodboldspillere har succes i Holland.

"Kulturen i Holland spiller en vigtig rolle for, at de skandinaviske spillere bliver så godt integreret. Maden i supermarkedet, humoren og samfundsopbygningen er meget lig den danske. Og dermed undgår man et stort kulturchok udenfor banen, når man ankommer. Ydermere snakker alle mennesker glimrende engelsk hernede, i modsætning til f.eks. i de sydeuropæiske lande."

Alle fem områder er i spil i forhold til fodboldens kulturstrømme og der kan i princippet opstå kløfter alle steder. Ofte er det i modsætningerne mellem mennesker og idéer/ideologier problemerne opstår. I idéerne ligger de kulturelle værdier, man har med. For den enkelte er det ikke kun de fodboldmæssige værdier og

idéer, der er i spil. Det er alt det man har med i sin rygsæk, det man er socialiseret ind i. Kommer man fra den danske foreningsmodel, er man vant til en flad struktur, hvor alle har mulighed for at komme til orde. Den model kendetegner generelt det danske samfund. Det kan derfor være svært at komme til en kultur, hvor der er et mere klart hierarki, som f.eks. i Tyskland. Det er ikke kun i fodboldklubben, men i hele ens hverdag, at man skal fungere under andre strukturer. Er man ikke forberedt på de kulturforskelle et nyt land byder på, kan det være svært at få tilværelsen til at hænge sammen og det kan igen få indflydelse på de fodboldmæssige præstationer.

Mange unge danske fodboldspillere drager ud for at udleve drømmen. For nogen lykkes det. Men en del vender tilbage til andedammen igen, til det de kender og føler sig tryk ved. De bliver beskyldt for ikke at være robuste og viljestærke, ikke have den rigtige vinderkultur. Men hvem definerer "den rigtige vinderkultur". Kulturer er ikke rigtige eller forkerte. De er bare forskellige. Forskellighed kan være en styrke. Det handler om at undgå kløfterne.

At bevæge sig rundt i den professionelle fodboldverden kræver kulturel intelligens, dvs. være i stand til at forstå og begå sig i egen og andre kulturer og kunne kommunikere åbent og fordomsfrit med andre mennesker. Men er fodboldverdenen gearet til og dygtig nok til at give aktørerne de kompetencer? Er man i det hele taget bevidst om, hvad kulturstrømmene betyder? Er det der vinder en kamp på den korte bane også det, der giver succes på den lange bane? I en globaliseret fodboldverden er det relevante spørgsmål at stille. Det gælder både spillere, klubber og forbund.

Den danske fodboldspiller Jores Okore drog i 2021 på fodboldeventyr til Kina. Efter sigende til en kontrakt, der kunne sikre hans fremtid. I et interview med Tipsbladet fortæller han om det første år i Kina. Nedenstående citater er fra det interview

"Der er selvfølgelig en stor kulturforskel, der gør, at det ikke bare er ligesom i Danmark at falde til i truppen, men klubben gør alt for, at jeg skal føle mig hjemme."

"Sproget er en kæmpe udfordring. Kinesisk er ikke nemt. Det er meget svært at skulle snakke, og det er umuligt at læs."

"Det er den slags fodbold, de vil spille. Selvfølgelig er niveauet ikke på helt samme niveau som i England, Spanien og så videre, men det er sgu fint. Der er nogle gode spillere, og der er en masse spillere med x-faktor, som man i hvert fald skal være opmærksomme på."

"Dansk profil i Kina: Jeg vil gerne tilbage" Tipsbladet d.12. marts 2022
